

Kikhosta (pertussis) - vårdhygieniska rekommendationer - Hälso- och sjukvård

Region Gävleborg

Innehåll

1.	Syfte och omfattning	1
2.	Allmänt	2
3.	Ansvar och roller	2
4.	Beskrivning	2
4.1.	Smittsamhet.....	2
4.2.	Immunitet.....	2
4.3.	Exponerad	2
4.4.	Provtagning	3
4.5.	Smittspårning.....	3
4.5.1.	Patienter	3
4.5.2.	Personal	3
4.5.3.	Riskgrupper	3
4.6.	Personlig skyddsutrustning.....	4
4.6.1.	Aerosolgenererande behandling/undersökning.....	4
4.7.	Utbrott.....	4
4.8.	Misstänkt fall.....	4
4.8.1.	Mottagning.....	4
4.8.2.	Vårdavdelning.....	4
4.9.	Konstaterat fall.....	5
4.9.1.	Mottagning.....	5
4.9.2.	Vårdavdelning.....	5
4.9.3.	Inför undersökning och behandling	5
4.10.	Transport	5
4.11.	Tvätt och avfall	6
4.12.	Rengöring	6
4.12.1.	Mottagning	6
4.12.2.	Vårdavdelning	6
4.13.	Hjälpmedel och medicinteknisk utrustning	6
5.	Plan för kommunikation och implementering	6
6.	Dokumentinformation	7
7.	Referenser	7
8.	Bilaga 1 Smittspårningslista Kikhosta	8

1. Syfte och omfattning

Syftet med denna rutin är att förhindra smittspridning av kikhosta i samband med vård, undersökning och behandling. Patientens medicinska omhändertagande får inte förhindras eller fördröjas på grund av kikhosta. Detta dokument omfattar all hälso- och sjukvård i Region Gävleborg.

2. Allmänt

Kikhosta, pertussis, orsakas av bakterien *Bordetella pertussis*. Kikhosta är en allvarlig sjukdom, särskilt för barn under 6 månader. Barn och vuxna kan också bli sjuka. Kikhosta börjar som en vanlig förkylning där hostan sedan blir allt kraftigare och efter en till två veckor övergår den i hostattacker. Barn kan i anslutning till hostattacker få svårt att andas (kikningar) och bli blå i ansiktet. Hos vuxna visar sig kikhosta oftast som långvarig hosta. I Sverige ingår kikhosta i [barnvaccinationsprogrammet](#). Kikhosta är enligt smittskyddslagen en anmälningspliktig och smittspårningspliktig sjukdom. För att förhindra smittspridning är det viktigt att sjukvårdspersonal är medvetna om att långvarig hosta hos vuxna kan vara kikhosta. Läs mer om kikhosta [Sjukdomsinformation om kikhosta — Folkhälsomyndigheten \(folkhalsomyndigheten.se\)](#)

3. Ansvar och roller

Verksamhetschefen och vårdenhetschefen/enhetschefen ansvarar för att rutinen är känd och tillämpas inom verksamheten. Medarbetare ansvarar för att följa rutinen.

4. Beskrivning

4.1. Smittsamhet

Kikhosta sprids framförallt som droppsmitta. Smittsamheten är störst under de första en till två veckorna, från det att symtomen har börjat. Sedan minskar smittsamheten. Vuxna och vaccinerade barn med lindrig sjukdom är ändå smittsamma. Inkubationstiden är oftast 1-2 veckor men kan vara upp till 3 veckor. Antibiotika kan lindra sjukdomsförloppet och minska smittsamheten.

4.2. Immunitet

Genomgången sjukdom ger immunitet i cirka 15 år. Vaccination skyddar framför allt mot svår sjukdom. Skyddet från vaccination börjar avta efter 5 år.

4.3. Exponerad

- Patienter, anhöriga, besökare och personal anses som exponerade om de har vistats längre tid än 15 minuter i samma utrymme som indexpatient.
- Patienter och personal som exponerats ska informeras om att vara uppmärksamma på förkylningssymtom, även lindriga.
- Informera även om att inte ha närkontakt med gravida eller spädbarn vid förkylningssymtom under kommande veckor.
- Patienten ska informeras om att hen själv ska uppmärksamma anhöriga eller sina besökare om att de har exponerats.
- Alla som anses vara exponerade förblir det under inkubationstiden.

4.4. Provtagning

Se provtagningsanvisningar: [Provtagningsanvisningar \(regiongavleborg.se\)](https://regiongavleborg.se)

4.5. Smittspårning

Syftet med smittspårningen är att identifiera exponerade patienter och personal som tillhör någon riskgrupp och som inte har immunitet. Var frikostig med provtagning vid lätta symtom hos dessa personer. Det är av stor vikt att smittspårningen görs så snabbt som möjligt. Detta för att de vid behov ska kunna få antibiotikaproylax i tid.

4.5.1. Patienter

Smittspårning genomförs alltid av den mottagning eller avdelning där patienten med kikhosta upptäcks. Vårdenhetschef/enhetschef ansvarar för smittspårningen.

1. Skriv upp alla exponerade patienter på en [smittspårningslista \(Bilaga 1\)](#).
2. Läkare på berörd enhet ansvarar för bedömning av de exponerade patienterna för att få fram patienter som ingår i riskgrupperna.
3. Patienter som tillhör riskgrupp ska skrivas upp på en ny smittspårningslista och kontakt tas med infektionsjouren för bedömning angående antibiotikaproylax.

Det är också av vikt att personer utanför riskgrupperna blir informerade om att de exponerats för kikhosta för att de i sin tur ska vara medvetna om att undvika kontakt med riskgrupper vid eventuella symtom, även lindriga symtom.

4.5.2. Personal

Smittspårning genomförs alltid av den enhet där personen arbetade vid exponeringstillfället. Vårdenhetschef/enhetschef ansvarar för smittspårningen.

1. Skriv upp all exponerad personal på en [smittspårningslista \(Bilaga 1\)](#).
2. Läkare på berörd enhet ansvarar för bedömning av exponerad personal.
3. Personal som tillhör riskgrupp ska skrivas upp på en ny smittspårningslista och kontakt tas med infektionsjouren för bedömning angående antibiotikaproylax.

Det är också av vikt att personal utanför riskgrupperna blir informerade om att de exponerats för kikhosta för att de i sin tur ska vara medveten om att undvika kontakt med riskgrupper vid eventuella symtom, även lindriga symtom.

4.5.3. Riskgrupper

Följande anses vara riskgrupper:

- Spädbarn under 1 år
- Gravida i tredje trimestern
- Personer som på grund av underliggande sjukdomar kan riskera att få svår sjukdom

4.6. Personlig skyddsutrustning

Vid kontakt med patienter med konstaterad eller misstänkt kikhosta rekommenderas:

- Munskydd (av typen IIR) och visir vid arbete med kort avstånd från patienten.
- Vid nära och långvarig kontakt, eller kontakt med patienter som har kraftig hosta, ska andningsskydd (FFP2 eller FFP3) och visir användas.

4.6.1. Aerosolgenererande behandling/undersökning

Under aerosolgenererande behandlingar och undersökningar ökar risken för smittspridning. Tex vid handventilering, intubering, syrgasbehandlingar med höga flöden, gastroskopier, spirometrier, inhalationer osv. Vid dessa tillfällen bör andningsskydd (FFP2 eller FFP3) och visir användas. Under dessa behandlingar och undersökningar är det av stor vikt att dörren till rummet är stängd samt att minimera antalet personal som deltar i vården.

4.7. Utbrott

För att förebygga smittspridning vid utbrott behöver samtliga yrkeskategorier ta sitt ansvar för att nedanstående punkter efterlevs samt kontakta Vårdhygien, 026 – 155165.

- God följsamhet till basala hygienrutiner: [Hygien- och klädregler – Hälso- och sjukvård Region Gävleborg](#).
- Noggrann handhygien hos patienter och besökare.
- Korrekt användning av personlig skyddsutrustning.

4.8. Misstänkt fall

4.8.1. Mottagning

Vid misstanke om kikhosta bör patienten om möjligt bedömas/undersökas utomhus eller i bil. Om det inte är möjligt ska patienten handläggas på samma sätt som vid luftvägsinfektioner. Patienten ska inte vistas i väntrum.

Om en patient som redan befinner sig på en mottagning misstänks ha kikhosta:

- Stäng dörren till undersökningsrummet
- Använd rätt [personlig skyddsutrustning, punkt 4.6](#).
- Smittspårning påbörjas, [se punkt 4.5](#).

4.8.2. Vårdavdelning

Vid misstanke om kikhosta hos redan inneliggande patient på vårdavdelning ska [smittspårning \(punkt 4.5\)](#) påbörjas och följande punkter utföras:

4.8.2.1. Flerbäddrum

- Se punkter under [4.9.2. Vårdavdelning](#).
- Flytta patient med misstänkt kikhosta till eget rum med eget hygienutrymme.
- Flytta exponerad patient till eget rum med eget hygienutrymme.

- I samråd med läkare provtas patienten.
- Läkarbedömning angående antibiotikaproylax till exponerade patienter som riskerar att få svår sjukdom.
- Noggrann kontroll av symtom hos exponerade patienter som fortsatt vårdas ineliggande.

4.8.2.2. Enkelrum

- Se punkter under [4.9.2. Vårdavdelning](#).
- I samråd med läkare provtas patienten.

4.9. Konstaterat fall

4.9.1. Mottagning

Om en patient med konstaterad kikhosta är i behov av att besöka en mottagning:

- Ska patienten tas direkt in i undersökningsrum och inte vistas i väntrum eller andra allmänna utrymmen. Detsamma gäller när patienten ska lämna mottagningen.
- Bör patienten använda munskydd. Är inte munskydd ett alternativ kan patienten förses med engångsnäsdukar och instrueras att hosta i näsduk som direkt slängs i plastpåse som försluts.
- Ska patienten desinfektera sina händer vid behov.

4.9.2. Vårdavdelning

Vid vård av patient med kikhosta följ dessa punkter:

- Enkelrum med eget hygienutrymme.
- Dörren till rummet ska hållas stängd.
- Använd [personlig skyddsutrustning \(punkt 5.6.\)](#).
- Säkerställ att personal som vårdar patienten inte tillhör någon riskgrupp.

4.9.3. Inför undersökning och behandling

- Mottagande enhet meddelas.
- Se till att patientens kläder och sängkläder inte är synligt smutsiga med kroppsvätskor.
- Sängen ska desinfekteras med ytdesinfektion (med tensider, rengörande effekt).
- Följ [punkt 4.10.](#) för information angående transporten.
- Mottagande enhet följer det som står under [punkt 4.9.1.](#)

4.10. Transport

- Transportören ska använda personlig skyddsutrustning, munskydd (av typen IIR) och visir.

- Använd ytdesinfektion (med tensider, rengörande effekt) och rengör sängen innan transport sker.
- Innan patienten lämnar rummet ska patienten använda handdesinfektion.
- Under transporten ska patienten ha munskydd på sig. Är inte munskydd ett alternativ kan patienten förses med engångsnäsdukar och instrueras att hosta i näsduk som direkt slängs i plastpåse som försluts. Påminn då en extra gång angående god handhygien.
- Det är viktigt att patienten transporteras från punkt A till punkt B utan att stanna.

4.11. Tvätt och avfall

Tvätt och avfall hanteras som vanligt.

4.12. Rengöring

4.12.1. Mottagning

Efter mottagningsbesöket rengör vårdpersonalen mottagningsrummet som vanligt efter ett patientbesök.

4.12.2. Vårdavdelning

- Sedvanlig daglig rengöring utförs av lokalvården.
- Lokalvårdare ska ha personlig skyddsutrustning, munskydd (av typen IIR) och visir, vid rengöring av patientens rum.
- Uppmärksamma lokalvårdaren om att rummets dörr ska hållas stängd under tiden rengöring sker på rummet.

4.13. Hjälpmedel och medicinteknisk utrustning

- Hjälpmedel t.ex. gåbord, rullstolar, rollatorer ska vara patientbundna. Innan hjälpmedlet används av annan patient ska det rengöras/desinfekteras noggrant med ytdesinfektion (med tensider, rengörande effekt).
- Detta gäller även medicinteknisk utrustning såsom blodtrycksmanschett och saturationsmätare med mera.
- Hjälpmedel samt medicinteknisk utrustning som inte går att desinfekteras eller tvättas efter användning ska kasseras.

5. Plan för kommunikation och implementering

Kvalitetssamordnare utses till extrauppföljare och ansvarar för att rutinen sprids inom berörda verksamhetsområden. Kvalitetssamordnare informerar Verksamhetschef och Vårdenhetschef om rutinen och dessa ansvarar för att rutinen blir känd, implementerad och tillämpas. För kommunal vård och omsorg kommuniceras rutinen via mail till MAS/MAR i kommunerna och sprids sedan till berörda chefer som sedan ser till att rutinen blir känd, implementerad och

tillämpas. För privata hälsocentraler skickas rutin till chefer på varje hälsocentral som ser till att rutinen blir känd, implementerad och tillämpas.

6. Dokumentinformation

Dokumentet har arbetats fram av Vårdhygien.

7. Referenser

Dokumentnamn	Plats
Barnvaccinationsprogram — Folkhälsomyndigheten (folkhalsomyndigheten.se)	Folkhalsomyndigheten.se
Hygien- och klädregler – Hälso- och sjukvård Region Gävleborg (platina id: 09-85962)	Platina
Provtagningsanvisningar - Region Gävleborg (regiongavleborg.se)	Regiongavleborg.se
Sjukdomsinformation om kikhosta — Folkhälsomyndigheten (folkhalsomyndigheten.se)	Folkhalsomyndigheten.se

Kopians giltighet garanteras endast utskriftsdatumet

